

Prawa Niepełnosprawnych

Instytucje Orzekające - procedury orzekania, tryb i zasady

I. Czym jest niepełnosprawność i kto o niej orzeka?

Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

II. O niepełnosprawności orzekają:

Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności - jako pierwsza instancja;

Wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności - jako druga instancja.

Postępowanie orzecznicze, służące ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, co do zasady jest zespołowe i dwuinstancyjne. Natomiast postępowanie orzecznicze w zakresie ulg i uprawnień jest jednoosobowe (orzeka lekarz) i jednoinstancyjne (nie przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności).

III. O czym orzekają powiatowe zespoły

Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności;
- stopniu niepełnosprawności;
- wskazaniach do ulg i uprawnień.

IV. Orzeczenie o niepełnosprawności

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16 roku życia za niepełnosprawną jest ustalenie, że:

- ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną;
- przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy;
- wymaga zapewnienia jej całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu.

Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie. Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Orzeczenie o niepełno-

sprawności wydaje się na wniosek złożony do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przez przedstawiciela ustawowego dziecka.

V. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności

Ustala się trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny
- umiarkowany
- lekki

Stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej orzeka się na czas określony lub na stałe. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydaje się osobie, która ukończyła 16 rok życia.

Znaczny stopień niepełnosprawności

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby:

1. niezdolne do pracy, albo
2. zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej.

Uwaga! Zarówno osoby z pierwszej jak i drugiej grupy muszą jednocześnie mieć naruszoną sprawność organizmu i wymagać stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zatem zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności możliwe jest wówczas, gdy u osoby zainteresowanej występują jednocześnie ograniczenia w wykonywaniu zatrudnienia i konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy.

Ważne: Zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności osoby zainteresowanej, nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadkach:

- uzyskania pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy o przystosowaniu przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej;
- zatrudnienia w formie telepracy.

Umiarkowany stopień niepełnosprawności

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby z naruszoną sprawnością organizmu:

1. niezdolne do pracy albo
2. zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy

chronionej lub

- wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w pełnieniu ról społecznych.

Ważne: Zaliczenie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności osoby zainteresowanej, nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadkach:

- uzyskania pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy o przystosowaniu przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej,
- zatrudnienia w formie telepracy.

Lekki stopień niepełnosprawności

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu:

- powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;
- mające ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Uwaga! nie ma wymogu, aby przesłanki powyższe (w pkt. 1 i 2) występowały łącznie.

VI. Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień wydaje się osobie, która ukończyła 16 rok życia i posiada jedno z następujących orzeczeń:

- ważne orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:
  - całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - całkowitej niezdolności do pracy,
  - częściowej niezdolności do pracy;
- ważne orzeczenie organu rentowego (ZUS, MSWiA, MON), wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów;
- ważne orzeczenie KRUS o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane przed 1 stycznia 1998 r.

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień wydaje się do czasu upływu ważności orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy.

VII. Kto i gdzie składa wniosek o wydanie orzeczenia i jak przebiega orzekanie?

Wydanie orzeczenia następuje na wniosek osoby zainteresowanej. Druk wniosku o wydanie orzeczenia osoba zainteresowana otrzymuje w siedzibie właściwego

miejscowo powiatowego zespołu. W zależności od przyjętego przez powiatowy zespół sposobu organizacji pracy możliwe jest także uzyskanie wniosku drogą pocztową lub pobranie go ze strony internetowej zespołu. Wniosek o wydanie orzeczenia może złożyć;

- osoba zainteresowana;
- przedstawiciel ustawowy osoby zainteresowanej (dotyczy to przede wszystkim dzieci oraz osób ubezwłasnowolnionych);
- kierownik ośrodka pomocy społecznej, ale za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Wniosek składa się w powiatowym zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwym dla miejsca zamieszkania osoby zainteresowanej lub właściwym dla miejsca pobytu w przypadku osób:

- bezdomnych;
- przebywających poza miejscem stałego pobytu ponad dwa miesiące ze względów zdrowotnych lub rodzinnych;
- przebywających w zakładach karnych i poprawczych;
- przebywających w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

Wniosek zawiera:

- imię i nazwisko dziecka, przedstawiciela ustawowego dziecka lub osoby zainteresowanej;
- datę i miejsce urodzenia dziecka lub osoby zainteresowanej;
- adres zamieszkania lub pobytu dziecka albo osoby zainteresowanej;
- numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego ich tożsamość oraz numer PESEL;
- określenie celu wydania orzeczenia;
- dane dotyczące sytuacji społecznej i zawodowej dziecka lub osoby zainteresowanej - w przypadku wniosku o orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności;
- oświadczenie osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego dziecka o prawdziwości danych zawartych we wniosku.

Do wniosku dołącza się:

W przypadku wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności:

- dokumentację medyczną (historię choroby, karty informacyjne leczenia szpitalnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);

W PRAKTYCE

- zaświadczenie lekarskie - zawierające opis stanu zdrowia, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się dziecko lub osoba zainteresowana; zaświadczenie takie ważne jest miesiąc od daty wydania i w tym czasie należy złożyć wniosek;
- inne dokumenty mające wpływ na ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. W przypadku wydania orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień:
- dokumentację medyczną (historię choroby, karty informacyjne leczenia szpitalnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);
- orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy;
- inne dokumenty mające wpływ na ustalenie wskazań do ulg i uprawnień.

Uwaga! Jeżeli dołączona dokumentacja do wniosku jest niewystarczająca do wydania orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień, przewodniczący powiatowego zespołu zawiadamia na piśmie osobę zainteresowaną lub przedstawiciela ustawowego o konieczności jej uzupełnienia oraz wyznacza termin złożenia brakującej dokumentacji z pouczeniem, że nieuzupełnienie jej w określonym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania. Do czasu wydania orzeczenia osoba zainteresowana lub przedstawiciel ustawowy dziecka może wycofać wniosek o wydanie orzeczenia. Wycofanie wniosku nie wymaga żadnego uzasadnienia. Wnioskodawca bierze udział w posiedzeniu składu orzekającego. Podczas posiedzenia przeprowadza się badanie - ocenę stanu zdrowia osoby zainteresowanej. O terminie rozpatrzenia wniosku zawiadamia się zainteresowanego lub jego przedstawiciela ustawowego nie później niż na 14 dni przed jego rozpatrzeniem. Niestawienie się osoby zainteresowanej na posiedzeniu powoduje pozostawienie sprawy bez rozpatrzenia. Jeżeli jednak okoliczność niestawienia się jest usprawiedliwiona ważnymi przyczynami lub zdarzeniami losowymi (nagła choroba, wypadek itp.), przewodniczący zespołu na wniosek osoby zainteresowanej wyznacza nowy termin rozpatrzenia sprawy.

Wyjątek! Jeżeli osoba zainteresowana lub dziecko nie mogą uczestniczyć w posiedzeniu składu orzekającego z powodu długotrwałej i nierokującej poprawy choroby (potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim), a lekarz - przewodniczący składu orzekającego uzna posiadaną dokumentację medyczną za wystarczającą do wydania oceny stanu zdrowia, może być ona przeprowadzona bez badania, a orzeczenie wydane bez stawiennictwa osoby zainteresowanej lub dziecka. Natomiast jeżeli dokumen-

tacja medyczna budzi wątpliwości, badanie przeprowadza się w miejscu pobytu osoby zainteresowanej lub dziecka.

Termin rozpatrzenia wniosku

Wniosek powinien być rozpatrzony nie później niż w ciągu 1 miesiąca od dnia jego złożenia. W przypadkach bardziej skomplikowanych spraw wniosek powinien być rozpatrzony nie później niż w ciągu 2 miesięcy od daty jego złożenia. O każdym przypadku niezakończona sprawy w wyżej wymienionych terminach powiatowy zespół obowiązany jest zawiadomić wnioskodawcę, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin zakończenia sprawy. Do terminów nie wlicza się okresów zawieszenia postępowania oraz okresów opóźnień spowodowanych z winy strony albo z przyczyn niezależnych od organu. Przedłużenie terminu postępowania orzeczniczego nie wpływa na ważność wydanego orzeczenia.

VIII. Co zawiera orzeczenie?

Orzeczenie o niepełnosprawności zawiera:

- oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie;
- datę wydania orzeczenia;
- datę złożenia wniosku;
- podstawę prawną wydania orzeczenia;
- imię i nazwisko dziecka, datę urodzenia, adres zamieszkania lub pobytu;
- numer dokumentu potwierdzającego tożsamość dziecka;
- ustalenie lub odmowę ustalenia niepełnosprawności;
- symbol przyczyny niepełnosprawności;
- datę lub okres powstania niepełnosprawności;
- okres, na jaki orzeczono niepełnosprawność;
- wskazania określone przez skład orzekający;
- uzasadnienie;
- pouczenie o przysługującym odwołaniu;
- podpis z podaniem imienia i nazwiska przewodniczącego składu orzekającego oraz pozostałych członków tego składu.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zawiera:

- oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie;
- datę wydania orzeczenia;
- datę złożenia wniosku;
- podstawę prawną wydania orzeczenia;
- imię i nazwisko osoby zainteresowanej;
- datę i miejsce urodzenia osoby zainteresowanej oraz adres zamieszkania lub pobytu;

- numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- ustalenie lub odmowę ustalenia stopnia niepełnosprawności;
- symbol przyczyny niepełnosprawności;
- okres, na jaki orzeczono stopień niepełnosprawności;
- datę lub okres powstania niepełnosprawności;
- datę lub okres powstania ustalonego stopnia niepełnosprawności;
- wskazania określone przez skład orzekający;
- uzasadnienie;
- pouczenie o przysługującym odwołaniu;
- podpis z podaniem imienia i nazwiska przewodniczącego składu orzekającego oraz pozostałych członków tego składu.

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień zawiera:

- oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie;
- datę wydania orzeczenia;
- datę złożenia wniosku;
- podstawę prawną wydania orzeczenia;
- imię i nazwisko osoby zainteresowanej;
- datę i miejsce urodzenia osoby zainteresowanej oraz adres zamieszkania lub pobytu;
- numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- stopień niepełnosprawności;
- symbol przyczyny niepełnosprawności;
- datę lub okres powstania niepełnosprawności;
- okres, na jaki wydano orzeczenie;
- wskazania określone przez lekarza - członka powiatowego zespołu;
- uzasadnienie;
- pouczenie o nieprzysługującym odwołaniu;
- podpis z podaniem imienia i nazwiska lekarza - członka zespołu orzekającego.

IX. Jak odwołać się od wydanego orzeczenia?

Jeżeli orzeczenie wydane przez powiatowy zespół nie spełnia oczekiwań wnioskodawcy - powinien on w ciągu 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności złożyć odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności za pośrednictwem powiatowego zespołu, który wydał orzeczenie. Powiatowy zespół przesyła takie odwołanie wraz z aktami sprawy w terminie 7 dni od dnia otrzymania odwołania. W ciągu tego terminu powiatowy zespół ma prawo do samokontroli wydanych i zaskarżonych orzeczeń. Realizacja tego uprawnienia polega na tym, że jeżeli powiatowy zespół uzna, iż odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie to wydaje orzecz-

nie, w którym uchyla lub zmienia zaskarżone orzeczenie. Od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności służy odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 30 dni od daty doręczenia orzeczenia. Odwołanie wnosi się w trybie analogicznym za pośrednictwem wojewódzkiego zespołu, który orzeczenie wydał. Należy pamiętać, że w postępowaniu odwoławczym wojewódzki zespół, podobnie jak powiatowy zespół, ma prawo skorzystać z instytucji samokontroli. Postępowanie sądowe w sprawach odwołań nie korzysta ze zwolnienia od kosztów i opłat sądowych.

Uwaga! Od orzeczeń o wskazaniach do ulg i uprawnień nie przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, to postępowanie jest jednoinstancyjne.

X. Legitymacja osoby niepełnosprawnej

Orzeczenie jest podstawą do korzystania z systemu ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym. Potwierdzeniem posiadania orzeczenia jest legitymacja osoby niepełnosprawnej. Organem uprawnionym do jej wydania jest starosta. Wydanie legitymacji następuje z urzędu, ale symbol przyczyny niepełnosprawności wpisuje się do legitymacji na wniosek osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego tej osoby.

POWIATOWY ZESPÓŁ
DO SPRAW ORZĘKANIA O STOPNIU
NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ...

LEGITYMACJA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Nr .....

Podpis właściciela: .....

(imię i nazwisko)

adres zamieszkania

Stopień niepełnosprawności .....

na stałe/oo dni*

Legitymacja ważna na stałe/oo dni*

Legitymacja upoważnia do korzystania z ulg i uprawnień.

(imię, dzień, miesiąc i rok)

*Niepotrzebne skreślić.

XI. Przekładanie orzeczeń innych organów

Orzeczenia o inwalidztwie, niezdolności do pracy oraz stałej lub długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym podlegają przełożeniu, według określonych zasad na orzeczenie o niepełnosprawności.

Ważne! Przełożeniu podlegają wyłącznie orzeczenia wydane przez organ rentowy na orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, natomiast zasada ta nie pozwala na przekładanie orzeczeń o stopniu niepełnosprawności na orzeczenia organu rentowego.